

MARAQLI FAKTLAR

Azərbaycan

- * Azərbaycan yazılı ədəbiyyatının ən qədim nümunəsi e.ə. VI əsrdə Midiya dövləti (e.ə. VII-VI əsrlər) ərazisində meydana çıxmış və müəllifliyi Zərdüşt peyğəmbərə aid edilən "Avesta"dır. Burada Azərbaycan xalqının dualist dünyagörüşü, ibtidai insanın xeyirlə şər inqarizəsi haqqındakı təsəvvürləri öz bədii əksini tapmışdır.
- * Azərbaycanda ilk aptek 1850-ci ildə Bankə baliq vətəgəsi xəstəxanasının nəzdində təşkil olunub. 1920-ci ildə yeni Azərbaycan Respublikasının rəhbəri N.Nərimanov ölkəyə ilk səfərini Bankədən başlamışdır. 1928-ci ildə Bankə qəsəbəsində Qadınlar klubu olmuşdur. Klubun üzvləri-azadlıq yoluna çıxmış qadınlar o dövrün qayda-qanunlarına baxmayaraq, çadralarını cırıb atıblarmış. Klubun fəal üzvləri Noğul Sadiqova, Pürzə Səmədova öz qadın azadlığı missiyaları uğrunda böyük işlər görmüşlər.
- * Azərbaycanda ilk qoruq olan Göy-göl Dövlət Təbiət Qoruğu 1925-ci ildə yaradılmışdır.
- * Hitlerin qurmaq istədiyi imperiyanın baş planı BBB (Berlin-Bakı-Bombey) adlanırdı.
- * Bakı SSRİ-də metro açılan 4-cü şəhər olmuşdur.
- * SSRİ-ni dünyaya tanıtdıran üç müğənnidən ikisi Rəşid Behbudov və Zeynəb Xanlarova Azərbaycanlıdır.
- * Müstəqil Azərbaycan Respublikasının qəbul olunduğu ilk beynəlxalq təşkilat İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı (9 dekabr 1991-ci il), ilk Avropa təşkilatı isə ATƏM olmuşdur (30 yanvar 1992-ci il).
- * Azərbaycanın BMT-nin mənzil-qərargahında daimi nümayəndəliyinin ilk rəhbəri Həsən Həsənov olmuşdur. Respublikanın ən çox torpaq eroziyasına məruz qalan bölgəsi - Şəki-Zaqatala zonasıdır.
- * Respublikada ən əlverişli meşəbitmə şəraiti Talış bölgəsindədir.
- * Ölkənin "Qırmızı kitab"ına əsasən nəsili kəsilməkdə olan nadir endemik və relikt ağacları daxil edirlər.
- * Eldar şamının təbii yayılma arealı «Ellər oyduğu» adlanan sahədir.
- * Azərbaycanın ərazisinin 11%-ni meşələr təşkil edir.
- * Kəlbəcərdə təbii "Ayı findığı" meşəsi var.
- * Azərbaycanda ən böyük xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazisi Şahdağ Milli Parkıdır (2006-cı il, Quba, Qusar, İsmayılı, Qəbələ, Oğuz və Şamaxı).
- * Azərbaycan Ordusunun ilk əməliyyatı 1992-ci ilin yanvar ayında Şuşa şəhəri yaxınlığındakı Daşaltı kəndini ələ keçirmək məqsədilə həyata keçirilən Daşaltı əməliyyatı uğursuzluqla nəticələnmişdir.
- * Azərbaycan ordusunun tarixində ən böyük silah anlaşması 2012-ci ildə ilin fevral ayında İsrailin Israeli Aerospace Industries (IAI) adlı iri hərbi-sənaye şirkəti Azərbaycana pilotsuz kəşfiyyat təyyarələrinin ən yeni versiyalarının və ən müasir Hava Hücüməndən Müdafiə Sistemlərinin satılmasına dair 1.6 milyard dollarlıq müqaviləsidir.
- * Azərbaycanda bu günə kimi cənabəsinə ən çox adam (100 mindən çox) gəlmiş insan Heydər Əliyevdir.
- * BMT-nin keçmiş baş katibi Kofi Annan ali təhsilini Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasında almışdır.
- * Hitlerin II Dünya müharibəsini başlamasında 3 məqsəddən biri Bakını işğal etmək idi.
- * Dünyanın ən böyük neft şirkətlərindən biri olan BP ən böyük sərmayəni (23 milyard dollar) Azərbaycana yatırmışdır.
- * Bakı gecə həyatının aktivliyinə görə müsəlman dünyasında birincidir. Bakı şərqin ən qərbmeyilli şəhəridir.
- * Nuhun qəbrinin Azərbaycanda olması 98,9% təsdiqlənmişdir.
- * Görkəmli Azərbaycan müğənnisi Rəşid Behbudovun repertuarında 30-a yaxın Bakı haqqında mahnı var idi.
- * Neft Daşları qədim dəniz neft platforması kimi Ginnesin rekordlar kitabına daxildir.
- * Tovuz və Göygöl şəhərlərinin əsasını almanlar qoyub və əvvəllər onların adı – Traubenfeld və Yelenendorf idi.
- * Azərbaycan ilk müsəlman ölkəsi idi ki, qadınlara da kişilərlə bərabər siyasi hüquqlar verildi.
- * Sovet İttifaqında ilk dəfə Bakıda qatar işə salınmışdı.
- * 20-ci əsrin əvvəllərində Bakıda bütün dünyada əldə edilən neftin 50%-i əldə edilirdi. İkinci Dünya Müharibəsi zamanı isə Bakı sovet ordusunu neftlə təmin edərək, onun tələbatının 85%-ni ödəmişdi
- * Ziya Bünyadov keçmiş Sovet İttifaqının yeganə alim-akademiki idi ki, II dünya müharibəsi illərində intizam batalyonunun komandiri olmuşdur.
- * 1850-ci ildə Bakıda əhəlinin sayı 7400 insan təşkil edirdi.
- * Bakının və yer kürəsinin orta illik temperaturu 14,2 dərəcə üst-üstə düşür.
- * Bütün dünyada məşhur olan Nobel mükafatının kapitalında həmçinin, Alfred Nobel tərəfindən Bakı neftindən əldə edilmiş gəlir də var.
- * Azərbaycanlılardan Sovet İttifaqı fəxri adına ilk dəfə İsrail Məhərrəm oğlu Məmmədov (11 dekabr 1941-ci ildə) layiq görülmüşdür. İkinci dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı verilən şəxslərə ikinci dəfə "Qızıl Ulduz" medalı verilərək, vətəninə ona bürünc büst qoyulurdu. Azərbaycanda bu ada ikinci dəfə general-mayor Həzi Aslanov layiq görülmüşdür.
- * Xocalı Dağlıq Qarabağda əhəlinin sayına görə ikinci (Şuşadan sonra) azərbaycanlı rayonu idi.

- * Azərbaycanda baş vermiş ən güclü zəlzələlər: Şamaxı zəlzələsi-1667-ci il (6.9 bal gücündə, 80 min nəfər insan itkisi), Şamaxı zəlzələsi-1902-ci il (6.9 bal gücündə, 2 min nəfər insan itkisi), Bakı zəlzələsi-2000-ci il (6.8 bal gücündə, 30 nəfər insan itkisi)
- * Ən qədim insan məskənlərindən olan Azıx mağarası hazırda ermənilərin silah anbarına çevrilmişdir.
- * Dünya Azərbaycanlıların həmrəylik gününün tarixi 31 dekabr 1989-cu ildə Araz çayı boyunca 137 km-lik Sovet-İran sərhəddində qurğuların dağıdılması ilə əlaqəlidir.
- * 28 oktyabr 1995-ci ildə "Ulduz" və "Nərimanov" stansiyaları arasındakı tuneldə qatarın alışması nəticəsində 300 nəfər həlak olmuş, 400 nəfər isə xəsarət almışdır. Bu qəza "Ginnes Rekordlar Kitabı"na ən dəhşətli metro qəzası kimi düşüb.
- * Cəbrayıl rayonunda anadan olmuş, hazırda Belçikada yaşayan Fəxrəddin Vəliyev 2004-cü ildə adı "Ginnesin Rekordlar Kitabı"na düşmüş ilk azərbaycanlıdır. O, 5 dəqiqəyə 20 nəfərin siluetini çəkməklə bu şərəfə nail olub.
- * Lənkəran rayonunun Aşağı Nüvədi kənd sakini 7 yaşlı Ələsgər Rəhim oğlu Həsənzadə "Ginnesin Rekordlar Kitabı"na düşən ən azyaşlı şəxsdir. O, 1 saat 45 dəqiqə ərzində barmaqlarının ucu ilə sinəsini yerə vurmamaq şərti ilə 3 min dəfə qalxıb enmişdir.
- * Keçmiş SSRİ-nin ilk rəsmi milyonçusu (1987) Cənnət Əliyev (1954-2014) 20 Yanvar faciəsinin beynəlxalq aləmə çatdırılması üçün Vilnüs şəhərinə gedərək qəzetlərdə müsahibələr vermiş, müharibə illərində orduya külli miqdarda vəsait ayırmışdır.
- * Azərbaycanlı alpinist Murad Aşurlu (1972-2004) Murad Aşurlu 2013-cü ilin 19 may tarixində Yer kürəsinin ən yüksək zirvəsi olan Everest zirvəsində üçüncü dəfə Azərbaycan bayrağını qaldıran şəxs olaraq tarixə keçmişdir. Nepal ərazisində yerləşən Ama Dablam dağlarından enərək həlak olmuşdur.
- * Şollar suyunun çəkilməsi üçün lazım olan 33 milyonun 75 faizini, yəni 24 milyonunu Musa Nağıyev, 9 milyonunu Hacı Zeynalabdin Tağıyev verib.
- * Vahid Azərbaycan ərazisi tarixən sabit halda qalmamış və tarixi şəraitdən asılı olaraq çoxalıb-azalmışdır. Atabəylər, səfəvilər dövründə ərazilərimiz daha geniş (təx. 400.000 kv. km), XIII-XV əsrlərdə isə nisbətən az (təx. 370-375 min kv. km) olmuşdur.
- * Dünyada ilk Azərbaycan dilli televiziya kanalı 14 fevral 1956-cı ildə Azərbaycan SSR-in Bakı şəhərində Azərbaycan Televiziyasının yaradılması ilə yaranmışdır. 1963-cü ildə Naxçıvan şəhərində Naxçıvan Televiziyasının yaradılması ilə dünyada ilk Azərbaycan dilli regional televiziya kanalı yaranmışdır. 9 mart 1991-ci ildə Azerbaijan News Service Televiziyasının (ANS TV) yaradılması ilə dünyada ilk Azərbaycan dilli özəl televiziya kanalı, SSRİ-də isə ilk özəl televiziya kanalı yaranmışdır. 1992-ci ildə İranda İran İslam Respublikası Teleradio Təşkilatının Sərhədaşırı Bölməsinin nəzdində fəaliyyət göstərən Sahar Televiziyasının azərbaycanca xidmətinin fəaliyyətə başlaması ilə dünyada ilk Azərbaycandan xaricdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan dilli televiziya kanalı yaranmışdır.
- * Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı fəxri adına cəmi 211 nəfər layiq görülmüşdür. Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı fəxri adına son layiq görülmələr Elton Xaləddin oğlu İsgəndərov (ölümündən sonra) — 25.06.2009, İbrahimov Mübariz Ağakərim oğlu (ölümündən sonra) — 2010 olmuşlar.
- * Şahdəniz qaz yatağı Prudo Bey neft yatağından sonra BP-nin hələ də ən böyük kəşfi hesab olunur.

Azərbaycan dünyada ilk və ən

- * Dünyada dünyada ilk özəl miniatür kitab muzeyi 2 aprel 2002-ci ildə Bakı şəhərində fəaliyyətə başlamışdır.
- * İlk opera (Üzeyir Hacıbəyov) və qadın tərəfindən yazılmış ilk opera (Şəfiqə Axundova) Azərbaycanda bəstələnmişdir. Müsəlman dünyasında ilk opera, ilk balet, ilk konservatoriya, ilk sirk binası Bakıda tikilmişdir. Müsəlman şərqində ilk musiqili opera məhz Bakıda tamaşaya qoyulmuşdu. Bu opera isə "Leyli və Məcnun" operası idi. Üzeyir Hacıbəylinin "Leyli və Məcnun" operası ilk dəfə 1908-ci ildə səhnəyə qoyulub. Bunun ardınca isə 1940-cı ildə Əfrasiyab Bədəlbəylinin müəllifi olduğu "Qız Qalası" baleti müsəlman şərqində ilk dəfə oynanılıb. Eləcə də 1912-ci ilin aprelində Şövkət Məmmədova ilk müsəlman qadın opera müğənnisi kimi tarixə düşüb.
- * Azərbaycanlı Şirəli Müslümov 168 yaşı ilə keçmiş SSRİ-də rəsmən ən uzunömürlü insan hesab olunmuşdur.
- * Dünyadakı ən böyük palçıq vulkanı Torağay (Azərbaycan) vulkanıdır. Dünyanın 24 təbii möcüzəsi arasında Azərbaycanın palçıq vulkanları da var.
- * Dünyada ilk müasir neft quyusu Bakıda, Bibi-Heybətdə qazılıb.
- * Dünyada ilk dəfə 1848-ci ildə Bakıda sənaye üsulu ilə neft hasil edilmişdir. Dünyada ilk neftayırma zavodu (1859) və ilk neft tankeri (1877) də Azərbaycanda istifadəyə verilmişdir. 1900-cü ildə ölkəmiz neft hasilatına görə dünyada birinci olmuşdur. 1948-ci ildə isə dünyada ilk dəfə dənizdə neftin çıxarılması da məhz Azərbaycanda baş vermiş, "Neft daşları" salınmışdır.

Şəxsiyyətlər

Bəxtiyar Siracov Avstriyada Beynəlxalq Atom Agentliyində (MAGATE) (1995-ci ildən) çalışan və qrup halında Nobel mükafatına layiq görülmüş yeganə azərbaycanlıdır. Alim hazırda agentlikdə kompüter proqramları təminatı şöbəsinin rəhbəridir. İqtisadiyyat, fizika və kimya üzrə Nobel mükafatı bəzən fərdi şəxslərə deyil, bütövlükdə bir komandaya verilir. 2005-ci ildə Nobel sülh mükafatı uğurlu işlərinə və dünyada sülhün təminatına görə MAGATE agentliyinə verilir.

Dəyişdirilmiş ərazi adları

Binəqədi - Kirov
Xətai - Şaumyan
Sabunçu - Lenin
Səbail - 26 Bakı Komissarı
Suraxanı - Orconikidze
Yasamal - Oktyabr
Digər şəhər və rayonlar
Beyləqan - Jdanov
Biləsuvar - Puşkin
Goranboy - Qasım İsmayılov
Gəncə - Kirovabad
Göygöl - Xanlar –Nərimanov
Qəbələ - Qutqaşen
Oğuz - Vartaşen
Tərtər - Mirbəşir
Şəmkir - Şəmxor
Şirvan - Əli Bayramlı
Şabran - Dəvəçi
Şərur-Noraşen-İliç
Şəki-Nuxa
Qobustan-Duvannı-Mərzə
Molotov (Qaradağ)
İmişli – Qaradonlu
Ağdaş-Ərəş
Bərdə-Firuzabad-Partav
Daşkəsən - Dəstəfur
Hacıqabul - Qazıməmməd
Qusar-Hil
Yardımlı -Vərgədüz
Yevlağ-Vağzal
Nefçala-Xıllı
Cəlilabad-Astraxanbazar
Lerik-Zuvand
Xocəvənd-Martuni
Füzuli-Qaryagin.

Leninqrad - Sankt-Peterburq
Həbəşistan - Efiopiya
Египет - Misir
Венгрия - Macarıstan
Yerüsəlim - Qüds (3 din-yəhudi, xristianlar, müsəlmanlar üçün müqəddəs mərkəz)
Dəməşq - Şam şəhəri
Tus vilayəti - Xorasan
Seylon - 1972-dək Şri-Lanka ada və dövlətin adı
Ariana - Əfqanıstan
Şaumyan - Goranboy-Qasım İsmayılov
Astraxanbazar Cəlilabad
Puşkin - Biləsuvar
Jdanov - Beyləqan
Stepanakert - Xankəndi
Nuxa - Şəki
Yelenendorf - Xanlar
Gəncə - Yelizavetpol-Kirovobad-Gəncə
İbrani dili - qədim yəhudi dili
İncili-Şərif - Bibliyanın xristianlığa aid hissəsi

Dünyada ilk

* İlk diyircəkli qələmlər 1945-ci ildə 12 dollardan satışı çıxarılmışdı.

- * Dünyada ilk konstitusiya aktı İngiltərədə Azadlıqların Böyük Toplusu (Magna Carta 1215-ci il) olmuşdur. İlk yazılı konstitusiya ABŞ Konstitusiyasıdır ki, çoxlu dəyişikliklərlə bu gün də qüvvədədir.
- * İlk dəfə güzgü qədim Yunanıstanda, sonra Misirdə və Romada yaranıb. 1300-cü ildə İlk dəfə güzgünü şüşədən venesiyalılar düzəldib.
- * Tarixdə ilk qadın kosmonavt Valentina Tereşkova olmuşdur.
- * II Dünya müharibəsindən sonra sonra Avropada təsis edilmiş (1949) ilk beynəlxalq təşkilat Avropa Şurasıdır.
- * İlk Nobel Mükafatı Alfred Nobelın vəfatından beş il sonra sahiblərinə verilmişdir.

Dünyada ən

- * Dünyadakı ən böyük muzey Amerika Təbii Tarix Muzeyidir.
- * Dünyada öz nüfuzuna və beynəlxalq əhəmiyyətinə görə ən böyük mükafat Nobel mükafatıdır.
- * Dünyada ən böyük vulkanik ada İslandiyadır.
- * Dünyada ən böyük yüksəklikdən (38 969,4 m) Avstriyalı Feliks Baumgartner 14 oktyabr 2012-ci ildə stratosferdən süni uçuş aparatından tullanmışdır. Sərbəst düşmə 4 dəqiqə 20 saniyə davam etmişdir.

Dünyada ən böyük imperiyalar

1. **Britaniya imperiyası** (33 mln. km²) Bütün qitələrdəki koloniyaları ilə birlikdə bəşər tarixinin ən böyük imperiyası olub. Ən böyük sahəyə XX əsrin 30-cu illərində malik olub.
  2. **Monqol imperiyası** (24 mln. km²) Çingiz xan tərəfindən 1206-cı ildə yaradılmış, Dunay çayından Yapon dənizinə qədər uzanan tarixdə birləşik ən böyük ərazilərə malik imperiya olub.
  3. **Rusiya imperiyası** (22,8 mln. km²)
  4. **SSRİ** (22,4 mln. km²) 1922-ci ildə təsis olunmuşdur.
- Roma imperiyası** bəşər tarixinin ən uzunömürlü imperiyası (2200 il) kimi tarixə düşüb.

Dünya əhalisi

Dünya əhalisi 31 oktyabr 2011-ci ildə Yerin əhalisi 7 milyard təşkil etmişdir.

Nüvə silahına malik dövlətlər: Rusiya, ABŞ, BB, Fra, Çin, Hindistan, Pakistan və İsrail.
Koreyanın quru qoşunları Dünyada 2-ci, Asiyada 1-ci yerdədir.
Gürcüstan ordusunun 15%-i etnik azlıqlardır. 5%-i azərbaycanlılar. (BBC 08.09.03)

Neft ehtiyatları:

Yaxın və Orta Şərq 90.1 mlrd ton (dünya neftinin 50% S.Ərəb., İraq, Küveyt, İran)
Rusiya 14.2 mlrd ton
Q.Avropa 13.7 mlrd ton
Ş.Amerika 11.8 mlrd ton
C.Amerika 9.9 mlrd ton
Afrika 8.8 mlrd ton

Gündəlik neft hasilatına görə:

S.Ərəbistanı
İran
BƏƏ
Norvec

Neft eht. (barrel)/kapitalizasiya

1. Exxon 22.1 mlrd/\$456 mlrd
2. Lukoil 20.0 mlrd/\$65 mlrd
3. BP 17.4 mlrd/\$220 mlrd
4. Chevron 11.6 mlrd/\$172 mlrd
5. Shell 11.6 mlrd/\$260 mlrd
6. Total 10.7 mlrd/\$176 mlrd

Yataqlar/istehsal: (Aksion fevral 2006)

1. S.Ərəb S.Ərəb

2. İran Rusiya
3. İraq ABŞ
4. Küveyt İran
5. BƏƏ Meksika
6. Venesuela Çin
7. Rusiya Venesuela
8. Liviya Norveç
9. Qazaxıstan BƏƏ
10. Nigeriya Nigeriya

Neftin 1 l qiyməti: (Forbes noy 2005)

S.Ərəbistanı \$ 0.25

Venesuela \$ 0.15

Norveç \$ 2

Qaz eht görə:

1. Rusiya
2. İran
3. Qatar krallığı
4. Türkmənistan

Şirkətlər

	2012		
	1. ExxonMobil (USA) (нефть и газ)		
	2. JPMorgan Chase (USA)		
	3. General Electric (USA)		
	4. Royal Dutch Shell (Netherlands)		
	5. ICBC (China)		
	11. BP	самый впечатляющий рывок совершила BP — с 390-го на 11-е место. Компания, в 2010 году зафиксировавшая убыток на \$3,3 млрд после аварии в Мексиканском заливе, в 2011-м году добилась прибыли \$26 млрд.	
	15. Газпром		
	22. Apple		

Прибыль

1. ExxonMobil
2. Apple
3. Газпром

Brend qiyməti

	2011	(млн.\$)	
1	Apple	153285	Texnologiyalar
2	Google	111498	Proqramlar
3	IBM	100849	Proqramlar
4	McDonald's	81016	Qida
5	Microsoft	78243	Proqramlar
6	Coca-Cola	73752	Qida

Satışın həcminə görə

	2003	
Wal-Mart	\$256 млрд	
Exxon	\$247 млрд	
General Electric	\$134 млрд	

По величине капитализации	2003	
General Electric	\$321 млрд	
Exxon	\$280 млрд	
Wal-Mart	\$236 млрд	

Şirkətlər

Siemens (alman konserni)
 Nokia (fin kompaniyası)
 Sony Ericsson Mobile Communications
 Samsung Electronics
 Motorola (amerika konserni)
 Volkswagen (Almaniya)
 Toyota (Yaponiya)
 Hyundai (Koreya)

Şəxsi kompaniyalar

1. Cargill (kənd təsərrüfatı nəhəngi) dövrüyyəsi ildə \$60 mlrd
- 2.
3. Mars (1911) (şokoladın reklamına ildə \$18 mln xərcləyir) \$16.8 mlrd

Microsoft

Microsoft ABŞ kompyuter bazarının 80%-ni əlində cəmləşdirib

Apple

В мае 2011 года торговая марка Apple была признана самым дорогим брендом в мире (с оценкой в \$153,3 млрд) в рейтинге международного исследовательского агентства Millward Brown, а в начале августа 2011 года Apple стала самой дорогой компанией мира по рыночной капитализации, которая на 10 августа составила \$338,8 млрд. 2001-ci ildə iPod mp3 pleyerlərinin və daha sonra iPad telefonlarının satışa çıxarılması ilə şirkərin reytingi yüksəldi. 2009-2010 illərdə şirkərin gəliri \$6,452 mlrd. təşkil edib.

HP

Американские предприниматели Дэвид Паккард и Уильям Хьюлетт основали компанию Hewlett Packard, которая стала мировым лидером по продаже персональных компьютеров. Годовой доход 107.7 млрд. долл. (2009)
 HP 2006-da satışın həcmi ilə (\$92 mlrd) IT korporasiyalar arasında 40 ildir liderlik edən IBM-də geridə qoydu. Təmiz gəliri \$ 6 mlrd (Forbes aprel 2007)

Qazprom

(satışın həcmi \$ 76 mlrd, kapitalizasiya \$ 240 mlrd) Bu şirkəti 1989-da SSRİ-nin qaz sənayesi naziri Viktor Çernomirdin təşkil edib. Ən çox qaz ehtiyatına malik olan firmadır. (dünya eht 16%, və ya 29 trln m3)

- * Adidas və Puma'nın qurucuları qardaşdır və ölənə qədər kəsülü qalmışlar.
- * Volkswagen firması eyni zamanda Bentley, Bugatti, Lamborghini, Audi, Ducati və Porsche markalarının da sahibidir.
- * Nokia şirkətinin bazar qiyməti 2001'də 200 milyard euro, 2008'də 100 milyard euro idi. İndi isə 15 milyard euro!
- * 1996-da Gillette Duracell-i \$ 7 mild-a aldı, 2005-də isə Procter&Gamble Gillette korporasiyasını \$ 57 mlrd-a aldı.
- * Royal Philips Electronics (Hollandiya) 2004 satış həcmi \$ 38 mlrd
- * Compass Group (ingilis) gün ərzində 20 mln insanı qidalandırır. 2004 gəliri \$ 21 mlrd
- * Норильский никель (Михаил Прохоров) горно-металлургический компания 2005 gəliri \$ 7.4 mlrd, mənfəəti \$ 2.4 mlrd
- * BP Rusiyanın TNK şirkəti ilə birləşir. "TNK-BP Limited" holdinqi yaranır. Bununla BP dünyanın 2-ci böyük neft şirkətinə çevrilir.
- * 1982-də Philips və Sony ilk dəfə olaraq musiqi yazmaq üçün kompakt-disk prezentasiya etdilər.
- * Opel 1862-ci ildə tikiş maşını və velosiped istehsalı ilə fəaliyyətə başlayan alman şirkətini amerikanın GM 1929-cu

ildə \$ 33 mln aldı.

* Toyota 2002-də gəliri \$ 11 mlrd

Rusiyada aktivinə görə:(Forbes aprel 2006)

1. Сбербанк России
2. Внешторгбанк
3. Газпромбанк
4. Альфа-Банк
5. УралСиб

Cizgi filmindən gəlirlər: (Forbes noy 2004)

Mikky Mouse \$5.8 mlrd

Vinni Pux \$5.6 mlrd

Varlıqlar

	2004	2007	
1	Karlos Slim - \$53.5 mlrd	Bill Qeyts \$56 mlrd ABŞ	
2	Bill Qeyts - \$53 mlrd	Uorren Baffet \$52 mlrd ABŞ	
3	Uoren Baffet - \$47 mlrd	Karlos Slim Xelu \$50 mlrd Meksika	
4		Karl Albrexт və Teo qard \$38 mlrd Alm	
5		İnqvar Kamprad \$33 mlrd İsveç	
6		Lakşmi Mittal \$32 mlrd Hindistan	

Самые, самые

Diktatorların hakimiyyə müddəti

Fidel Kastro - 52 il

Muammar Qaddafi 42 il

Maudzedun - 27 il

İosif Stalin - 31 il

Saddam Huseyn - 24 il

Brejnıev - 18 il

Самые дорогие клады

2011, Тируванантапурама, Индия 25 млрд \$. были оценены сокровища, найденные в 2011 году в подвале индийского храма Шри-Падманабхасвами. Находка состояла из мешков, набитых драгоценностями, изделий из золота, огромного количества ювелирных украшений. Клад представляет собой пожертвования храму, которые собирались еще с XIV века, а в XVIII веке тайник с накопленным был замурован. Из-под земли извлечены тонны золота, 1,2-метровая статуя Вишну, украшенная алмазами. Общая стоимость сокровищ составляет, по оценкам экспертов, \$ 22 млрд

2005, Архипелаг Хуан-Фернандес, Чили Найдены сокровища испанского мореплавателя Хуана Эстебана Убиллы, спрятанные им в 1715 году. Клад представлял собой 600 бочек с золотом общей стоимостью \$ 10 млрд. Находку совершила чилийская инженерная компания с применением новейшего робота, способного анализировать почву на молекулярном уровне. Чили в 2005 году также с использованием новейших технологий. За этим кладом археологи охотились давно. На протяжении почти трех веков ученые знали, что в 1715 году испанский мореплаватель Хуан Убилла зарыл на одном из островов архипелага Хуан-Фернандес у побережья Чили огромное количество золота. Сокровища искали многие известные кладоискатели, например американский миллионер Бернارد Кайзер, продавший ради поисков чилийского клада свой сверхуспешный бизнес по выпуску ткани для космических костюмов NASA. Однако находку удалось совершить лишь в 2005 году. 600 бочек с более чем 800 т золота нашли специалисты чилийской компании Wagner, использовавшие собственную инженерную разработку - робота, способного сканировать молекулярный состав почвы на глубине до 50 м. Компания с трудом отстояла свое право на 50% стоимости сокровища у чилийского правительства (клад оценили в \$ 10 млрд).

1998, Гибралтар Американская компания Odyssey Marine Exploration обнаружила останки британского линейного корабля Sussex, затонувшего в 1694 году. На борту было 10 т золота

1985, Шрода-Шленска, Польша При сносе старого здания был обнаружен крупнейший в истории клад золотых монет (3 тыс. штук) с золотой короной, принадлежавшей жене императора Карла IV

1985, Флорида, США Морской археолог Мел Фишер обнаружил испанский галеон Аточ, перевозивший драгоценности, которые эксперты оценили в \$ 400 млн

1978, Афганистан На территории Афганистана были найдены царские гробницы, датированные эпохой Христа. В них содержались более 20 тыс. изделий из золота и драгоценных камней

1949, Панагюриште, Болгария Во время земляных работ был случайно обнаружен огромный клад золотых изделий, произведенных в Малой Азии в III веке до н. э. Общий вес изделий составил более 10 кг

1922, Долина Царей, Египет Английский археолог Говард Картер обнаружил гробницу фараона Тутанхамона. Общий вес золота и украшений, извлеченных из гробницы, составил 1,2 т

ТОП-10 сокровищ, которые мечтает найти каждый археолог:

1. Ковчег Завета Согласно Библии, это величайшая святыня еврейского народа. В Ковчеге Завета (иногда его еще называют Ковчегом откровения) хранились скрижали с десятью заповедями Моисея. В Ветхом Завете сказано, что Ковчег был сделан из дерева, однако изнутри и снаружи отделан золотом. В 607 году до н. э. Иерусалим, где в храме Соломона хранился Ковчег Завета, был осажден, а затем захвачен вавилонцами. Иудеи смогли вернуть себе город лишь 70 лет спустя. Но, вернувшись в Иерусалим, они так и не нашли Ковчег. Историки и искатели приключений ищут его до сих пор. Не только ради содержащегося в нем золота, но и из-за того, что существование Ковчега будет означать правдивость многих событий, описанных в Библии

2. Сокровища тамплиеров Рыцарский орден, который поначалу был правой рукой церкви, а затем был объявлен ее злейшим врагом, успел нажить немалые богатства. Рыцари якобы отправлялись в Святую землю, чтобы охранять путь к ней для паломников, но на деле активно занимались поиском древних сокровищ и святынь. Некоторые исследователи предполагают, что тамплиерам удалось найти Ковчег Завета, Святой Грааль и сокровища царя Соломона. Однако после жестокой расправы над рыцарями ордена большая часть богатств была утеряна

3. Гробница Чингисхана В период с 1217 по 1227 год Чингисхан создал самую большую империю в мировой истории и стал самым влиятельным человеком планеты. В его распоряжении оказались несметные богатства, захваченные в Китае, Индии, Древней Руси. Историки до сих пор гадают, куда подевались эти несметные богатства. В частности, предполагается, что его гробница может затмить все прежние аналогичные находки, например усыпальницу Тутанхамона. По легенде, завоеватель завещал убить каждого солдата из тех, кто будет участвовать в его захоронении, а затем повернуть реку, чтобы она проходила над его усыпальницей

4. Янтарная комната Шедевр искусства XVIII века, был утерянный во время Второй мировой войны, до сих пор так и не найден. По одной из версий, ее похитили нацисты, выставили для обзора в Кенигсберге, который был разрушен бомбардировками союзников. По другой версии, нацисты выставили в Кенигсберге копию, а саму Янтарную комнату увезли в неизвестном направлении. Есть и версия, согласно которой нацистам досталась копия Янтарной комнаты, а сам шедевр был спрятан по приказу Иосифа Сталина

5. Сокровища Черной Бороды Пират по прозвищу Черная Борода бороздил просторы Атлантики всего лишь два года (1716-1718), однако награть успел более чем достаточно. Как раз в это время испанские колонизаторы активно перевозили золото и серебро, добытые в Южной Америке, в Европу. И пират неплохо нажился на грабеже испанских галеонов. Черная Борода где-то прятал награбленное, однако тайна о местоположении его тайника ушла с ним в могилу в тот день, когда британский офицер Роберт Мэйнард поймал пирата и вздернул его на рее. Некоторые исследователи считают, что ключ к тайнику можно найти в останках корабля Черной Бороды, который назывался Месть Королевы Анны и был затоплен англичанами незадолго до смерти пирата. Корабль предположительно находится неподалеку от побережья штата Северная Каролина

Самый большой самолет в мире

Airbus A380 — широкофюзеляжный двухпалубный четырехдвигательный турбореактивный пассажирский самолёт, созданный концерном «Airbus S.A.S.» (ранее Airbus Industrie) — крупнейший серийный авиалайнер в мире (высота 24,08 метра, длина 72,75/80,65 метра, размах крыла 79,75 метра). Вместимость — 525 пассажиров в салоне трёх классов, 853 пассажира в одноклассовой конфигурации. Может совершать беспосадочные перелёты на расстояние до 15 400 км.

На сегодняшний день A380 является также самым большим пассажирским авиалайнером в мире, превосходя по вместимости «Боинг-747», который может перевозить лишь до 525 пассажиров. («Боинг-747» являлся крупнейшим пассажирским лайнером на протяжении 36 лет.

На разработку A380 ушло около 10 лет. Стоимость всей программы — около 12 млрд евро. Стоимость

единицы \$ 389,9 млн

Ан-225 «Мрия» абсолютным рекордсменом среди транспортных авиалайнеров.

Ан-124 «Руслан» остается крупнейшим регулярно эксплуатируемым коммерческим грузовым лайнером.

Самые высокобюджетные фильмы (без маркетинга)

1. Пираты Карибского моря: На краю Света (2007) \$300 млн.
2. Возвращение Супермена (2006) \$270 млн.
3. Рапунцель: Запутанная история (2010) \$260 млн.

Самых кассовые фильмы (мировые сборы)

1. Аватар (2009) \$2782 млн.
2. Титаник (1997) \$2185 млн. (с учётом 3D-версии 2012 года)
3. Мстители (2012) \$1512 млн.

Ən çox qazanan aktrisa

2003 K. Dias \$42.2 mln

Dünyada alkoqollu içkilərə görə: (Forbes yan 2006)

1. Diageo (ABŞ)
2. Pernod Picard (Fra)

Dünyada teplovoz və vaqon ist görə: (Forbes mart 2006)

1. Bombardier
2. Alstom
3. Siemens
4. Loric (Çin)
5. Hitachi
6. General Electric
7. EMD (General Motors-un)
8. Трансмашхолдинг (rəhbəri İsgəndər Mahmudov)

Meşə və sellüd kağız istehsal dövriyyəsi: (Forbes aprel 2006)

Dünya \$ 340 mlrd

Rusiya \$10 mlrd

Ən yüksək binalar:

Şanhay şəhərində (Çin) 100 mərtəbə, 450 m
Çikaqo şəhərində (ABŞ) "Sears Tower" 442 m

Ən yüksək qüllələr:

Kuala Lumpur şəhərində (Malaziya) "Petronas Ekiz Qüllələri" 452 m
Paris şəhərində (Fransa) "Eyfel" qülləsi 300 m
İstanbul şəhərində "İstanbul boğaz körpüsü" 165 m

Dünyanın ən zəngin monarxlarından olan Bruney sultanı – Hassanal Bolkiax 50 illik yubileyinə (13 iyul 1996) \$30 mln xərcləməklə Gennisin rekordlarına düşmüşdür. Məbləğin yarısından çoxu M.Ceksona qonorar kimi verilmişdir.

Dünyanın ən bahalı şəhərləri:

Oslo
Honkonq (2003 avqust)
Tokio
London

Narkotik maddə istehsalına görə:

1. Əfqanıstan (dünya tiryək ist 75%)
2. Birma

Dünyanın ən yaxşı mətbəxləri: (Комсомольская правда 14.06.07)

1. İta (pitdsa, pasta-makaron)

2. Yap (suşi, miso-sup, umeboşi)
3. Rusiya (pelimeni, borş)
4. Çin
5. Qafqaz
6. Fra
7. Özbək

Dünyada karnavallar:

1. Rio-de-Janeyro
2. Hotting Hill

Müsəlman dünyasının ən müqəddəs ziyarətgahları:

1. Məkkə, Mədinə (S.Ərəb)
2. Nəcəf, Kərbəla (İraq)

Xristian dünyasının ən müqəddəs şəhərləri:

1. Vatikan
  2. Fatimə
- [samogo.net](#)
[Rekordlar](#)

Tarix

- * İkinci dünya müharibəsi zamanı qənaət məqsədi ilə «Oskar»ları metaldan deyil, taxtadan hazırlayırdılar.
- * 1945-ci ildə BMT təsis olunarkən 3 slavyan respublikası - Rusiya, Ukrayna, Belarus SSRİ-nin formal təsisçiləri kimi qeyd olunmuşdur.
- * Müxtəlif münaqişələr səbəbindən bir sıra ölkələrin BMT-yə qəbulu illərlə ləngiyib. Məsələn, Şimali Koreya (KXDR) və Cənubi Koreya (Koreya Respublikası) 1950-ci ildən davam edən münaqişə üzündən yalnız 1991-ci ildə BMT sıralarına qəbul edilib. Elə ölkələr də var ki, uzun illər BMT üzvlüyünə heç ehtiyac duymayıb. Avropanın ən rifahlı və uzun dövlətçilik tarixinə malik ölkələrindən olan İsveçrə yalnız 2002-ci ildə keçirilmiş referendumdan sonra əhalisinin yarısından çoxunun istəyi ilə BMT sıralarına qoşulub.
- * Ərəb rəqəmləri ərəblər tərəfindən yaradılmayıb. Əslində o Hindistandan götürülmüşdür. Ərəblər isə yalnız onun formasından istifadə ediblər.
- * CAR-ın ilk qaradərili prezident prezidenti Nelson Mandela (1994-1999) irqi arıy-seçkiliklə mübarizə apararaq ömrünün 27 ilini həbsxanalarda keçirib. Bu mübarizələrinə görə Nobel sülh mükafatı (1993) verilib.
- * Radişşevin «Peterburqdan Moskvaya səfər», Puşkinin isə «Moskvadan Peterburqa səfər» əsəri var.
- * Kinomatoqrafiya tarixində ən ucuz film 1903-cü ildə çəkilən «Qatarın oğurlanması» hesab olunur. Bu filmin ərsəyə gəlməsinə 100\$ pul xərclənmişdi, gətirdiyi gəlir isə 20.000\$ olmuşdu.
- * Toqo dövlətində qadına xoş söz deyən kişi mütləq ona evlənməlidir.
- * Qəzet sözünün tarixi XVII əsr Venesiyasından başlayır. Belə ki, burada çıxan Notose Skritte xəbərlər məcmuəsini bir Venesiya sikkəsinə — Qadzettaya satırdılar.
- * «Küləkdən sovrulanlar» filminin əsl adı «Be-be, qara quzu»dur.
- * İslandiya NATO-nun yeganə üzvüdür ki, onun daimi silahı qüvvələri yoxdur. İspaniya isə NATO-nun hərbi əməliyyatlarında iştirak etmir.

№	Страна	Население	Прирост
1	Китай	1 349 718 000	▲ 0,493%
2	Индия	1 222 172 000	▲ 1,344%
3	США	313 328 000	▲ 0,963%
4	Индонезия	245 612 000	▲ 1,213%
5	Бразилия	195 962 000	▲ 1,134%
6	Пакистан	174 807 000	▲ 1,573%
7	Бангладеш	162 221 000	▲ 1,566%
8	Нигерия	154 000 000	▲ 1,933%
9	Россия	143 000 000	▼ -0,03% ^[9]
10	Япония	127 000 000	▼ -0,088%
11	Мексика	112 000 000	▲ 1,102%
12	Филиппины	102 000 000	▲ 1,9034%
13	Эфиопия	90 000 000	▲ 3,19%
14	Вьетнам	89 000 000	▲ 1,077%
15	Германия	80 900 000	▼
16	Египет	81 700 000	▲

1987-ci ildə Yaponiyanın ərazisi ABŞ-ın ərazisinin 3%-i qədər olsa da, sahəsinin dəyəri (qiymət etibarilə) 2 dəfə çoxdur. (təxm \$ 8 trln) (Forbes iyul 2006)

İqtisadi inkişaf tempinə görə: (“İzvestiya” 04.11.03)

Çin
Hindistan
ABŞ
İndoneziya
Braziliya
Pakistan
Rusiya

Rusiya dövlət borcu qızıl-valyuta eht

1997 \$ 200 mlrd \$ 13 mlrd

2004 \$ 114 mlrd \$ 100 mlrd

Türkiyənin ümumi borcu (2001 əvv.) - \$ 100 mlrd.

Argentinanın xarici borcu (2003 sent/) - \$ 90 mlrd.

Gürcüstanın xarici borcu (2003 avq.) \$ 2.75 mlrd.

Country Market Cap Levels

Country	Market Cap (\$, Mil)	% of Total 12/31/09	% of Total 12/31/10	Change
World	52466373	100.00	100.00	0.00
United States	15559765	29.92	29.68	-0.23
Japan	4013490	7.59	7.69	0.10
China	3813920	7.15	7.23	0.08
United Kingdom	3389874	6.47	6.42	-0.06
Hong Kong	2579378	4.93	4.78	-0.15
Canada	2104890	3.50	4.04	0.54
France	1796545	4.13	3.38	-0.75
India	1628673	2.82	3.13	0.32
Germany	1515063	2.98	2.89	-0.09
Australia	1463179	2.73	2.85	0.13
Brazil	1457790	2.89	2.78	-0.11
Switzerland	1193428	2.34	2.31	-0.03
South Korea	1098158	1.79	2.07	0.28
Taiwan	921883	1.57	1.77	0.20
Russia	691005	1.02	1.33	0.31
Spain	630181	1.71	1.22	-0.50
Italy	604901	1.49	1.15	-0.34
Sweden	604253	0.98	1.15	0.16
Singapore	586722	0.97	1.11	0.14
South Africa	532890	0.87	1.03	0.16
Mexico	500097	0.79	0.96	0.17
Malaysia	413515	0.62	0.78	0.16
Indonesia	361820	0.46	0.69	0.22
Saudi Arabia	358730	0.69	0.68	-0.01
Chile	331719	0.50	0.65	0.16
Netherlands	327604	0.71	0.63	-0.08
Turkey	310996	0.49	0.58	0.09
Norway	289029	0.56	0.56	0.00
Thailand	277345	0.38	0.53	0.15
Belgium	272845	0.54	0.52	-0.03

Nobel mükafatı

Elm aləmində ən çox dinamitin ixtiraçısı kimi tanınan Alfred Nobel ölümündən bir qədər əvvəl bu mükafatın təsis olunmasını vəsiyyəti etmişdi. Onun ölümündən sonra açıqlanmış vəsiyyəti bütün dünyada heyranlıqla, doğma İsveçdə isə hiddətlə qarşılanmışdı. Nobel öz xüsusi fondu üçün o dövrə görə fantastik kapital-33 milyon İsveç kronu saxlamışdı. Kapitalın gəliri (il ərzində toplanmış faizlər), Nobelin iradəsinə görə ötən il ərzində bəşəriyyətin tərəqqisinə böyük töhfə vermiş adamlara mükafat şəklində verilməli idi. Həmin məbləğə nisbətən çox az, cəmi 1,5 milyon kron miras alan qohumları və yaxınları isə elə o saat sənədi protest etmişdilər. Təhqiqat, demək olar ki, 4 il davam etdi. Və yalnız 1901-ci ilin 10 dekabrında - Alfred Bernhard Nobelın vəfatı günü - vəsiyyət təntənəli şəkildə yerinə yetirildi. **Vilhelm Rentgen** (fizika), **Yakob Vant-Qoff** (kimya), **Emil fon Bering** (fiziologiya və təbabət), **Rene Sülli-Prüdom** (ədəbiyyat) və **Anri Dünan** (Sülh mükafatı) ilk laureatlar oldular.

Qaydalar:

- Yalnız bir dəfə Nobel mükafatı laureatı olmaq olar.
- 1976-cı ildən yalnız sağ olan şəxslərə verilir.
- Namizədlərin siyahısı 50 il gizli saxlanılır.

• Qaliblərin adları oktyabr ayında elan edilir, 10 dekabr – mükafatın yaradıcısının ölüm günündə mükafatın təqdimat mərasimi keçirilir. Stokholmda fizika, kimya, fiziologiya, tibb, ədəbiyyat və iqtisadiyyat, Osloda isə sülh mükafatı təqdim edilir. Hər bir Nobel mükafatının dəyəri 10 milyon İsveç kronuna (təqribən 1 milyon avro) bərabərdir. Namizədlərə pul mükafatı ilə yanaşı Nobelin şəkli əks olunmuş medal və diplom da təqdim olunur.

İki dəfə Nobel mükafatı almışdır:

Amerikalı **Con Bardeen** 1956 və 1972-ci illərdə Fizika üzrə Nobel Mükafatına layiq görülüb.

İngilis kimyaçı **Frederik Sanger** 1958 və 1980-ci illərdə Nobel alıb.

Amerikalı kimyaçı **Linus Paulinq** fərqli nominasiyalarda 1954-cü ildə Kimya üzrə Nobel mükafatı, 1962-ci ildə isə Nobel Sülh Mükafatı alıb.

İki dəfə Nobel Mükafatı almış ən məşhur qadın elm xadimi **Mariya Kuridir**. O, 1903-cü ildə radiasiya tədqiqatlarına görə, 1911-ci ildə kimyəvi elementlər – polonium və radiumun tapılmasına görə

Üçqat Nobel mükafatı laureatı:

Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi (1917, 1944, 1963).

Nobel mükafatını qəbul etməmişdir:

Vyetnamlı məşhur siyasi xadim Le Duc Tho ölkəsindəki vəziyyəti əsas gətirərək mükafatı qəbul etməyib. Fransız yazıçı Jan-Pol Sartr isə hər cür rəsmi mükafata qarşı olduğu üçün Nobel Ədəbiyyat Mükafatından imtina edib. Elm nominasiyalarında mükafatlardan imtina hallarına rast gəlinməyib.

Üç elmi nominasiyada ən çox Nobel Mükafatı alan ölkələr arasında Amerika Birləşmiş Ştatları (ABŞ) başda dayanır. Fizika, kimya və tibb sahəsində mükafatların 43 faizi ABŞ-dan olan elm adamlarına verilib. ABŞ-ın ardından müvafiq olaraq Almaniya, İngiltərə və Fransa gəlir.

ABŞ prezidentlərindən 4 nəfər Nobel mükafatına layiq görülmüşdür:

Teodor Ruzvelt (1906), Vudro Vilson (1919), Cimmi Karter (2002), Barak Obama (2009)

Ən gənc laureat Pakistanlı hüquq müdafiəçisi 17 yaşlı Pakistanlı MalalaYusifzay olmuşdur.

Coğrafiya

- * İnsanlar üçün optimal hava 22°C və təxminən 50 % rütubətlərdə mövcuddur
- * Yer kürəsində ən sürətli külək 1999-cu ildə Oklahoma ştatında əsib. Onun sürəti saatda 509 km olub.
- * 5000 metr yüksəklikdə təzyiq azalması səbəbiylə su 70 °C'də qaynayır.
- * Bədənimizdə hər dəqiqə təxminən 300 milyon hüceyrə ölür.
- * 50 Amerika ştatından 23-nün okeana çıxışı var.
- * Təbii tədqiqatlar nəticəsində məlum olmuşdur ki, insanın sağ ağ ciyəri sol ağ ciyərinə nisbətən daha çox oksigen qəbul edir.
- * 1 damla neft 25 litr suyu yararsız hala salır.
- * 18 fevral 1979-cu ildə Saxara səhrasına qar yağmışdır.
- * Təxminən Yer kürəsinin 70% -i su ilə örtülüdür. Bundan yalnız 1%-i içməli su kimi yararlıdır.
- * Orta ölçülü aysberqin çəkisi təxminən 20 milyon tondur. Ən böyük aysberq 1956-cı ildə qeydə alınmışdır. Onun uzunluğu 320 km, eni isə 96 km olmuşdur ki, bu da Belçikanın ərazisindən böyükdür.
- * 1971-ci ildə Yaponiyanın İşıqaki adasında qeydə alınmış ən böyük dalganın hündürlüyü 85 metrə çatırdı.
- * Ən hündür şlalə - Anhel şlaləsi Venesuelada yerləşir və 1054 metr hündürlükdən tökülür.
- * Dünyada ən iri dolu dənəsi - çəkisi 750 qram olub və 1970-ci ilin sentyabr ayında ABŞ-nın Kanzas ştatında düşüb.
- * Hər adama ildə orta hesabla 400 kq oksigen lazımdır.
- * Fotosintez prosesi - gündüz günəş işığının təsiri ilə baş verir. Gecə isə bitkilər də digər canlı orqanizmlər kimi oksigeni udur, karbonu buraxırlar. Lakin bitkilərin nəfəs almağa sərf etdikləri oksigen istehsal etdiyindən 20 dəfə azdır.
- * Günəş Yerə hər saniyədə 16,76 x10³ KC enerji göndərir.
- * Planetin çaylarının enerji resursları 1 ildə 73 trilyon kVt/saatdır.
- * Dünya okeanında 5,5 mln.ton qızıl vardır.
- * Hind okeanının şimal və cənub hissələrindəki mütləq yüksəklik fərqi 9 metrdir.
- * Dünya okeanının ümumi sahəsi 361,1 mln km³-dir.
- * Yerdə həyat 1,8 milyard il əvvəl yaranıb.
- * Bir ildə bir adam üçün su sərfi 800 m³-dir.
- * İnsan çəkisinin 98%-ni 5 element (O, K, H, Ca, N) təşkil edir.
- * Su yeganə nemətdir ki, üç – bərk, maye və qaz formasına malikdir. Bundan başqa onun özündə bir sıra digər komponentləri, o cümlədən atom molekullarını da birləşdirmək xüsusiyyəti var
- * Planetin 75 faizi su ilə örtülüdür. Yer kürəsindəki suyun 97,5 faizini okean suları təşkil edir. Yalnız 2,5 faiz su təmizdir. Təmiz suyun 70 faizi buzlaqlarda cəmləşib. İnsanın əldə edə biləcəyi 30 faiz suyun yalnız 1 faizi içmək üçün yararlıdır ki, bu da dünya

suyunun yalnız 0,007 faizidir. Təmiz su belə istifadə olunur: 70 faiz irriqasiyaya, 22 faiz sənaye müəssisələrinə, yalnız 0,08 faiz məişət ehtiyaclarının ödənməsinə

* Suyun istilik tutumu xüsusiyyəti onun sənayedə istifadəsinə imkan verir. Məsələn, dəmirin 1 dərəcə qızdırılmasına eyni çəkiddə olan suyun qızdırılmasına lazım olan enerjiddən daha az enerji lazımdır

* İnsan orqanizmində su oksigendən sonra ikinci yeri tutur. Qanımızın 92 faizi sudan ibarətdir. İnsan beyninin 75, sümüklərinin isə 22 faizini də o təşkil edir. Əgər insan bədənindəki suyun 2 faizini itirirsə, o zaman susuzluq hiss edir. * İtki 6-8 faiz arası olanda bədbin əhval-ruhiyyə, 10 faizə çatanda qallusinasiya halı yaşanır, 12 faizdə isə ölüm baş verir. Yeməksiz 6 həftə yaşaya bildiyimiz təqdirdə, susuz bu, cəmi bir neçə gün mümkündür.

* Təmizlənməmiş su insanda baş verən xəstəliklərin 80 faizi üçün səbəb ola bilər. Qarın boşluğu xəstəliklərindən yaranan ölüm hallarının səbəbinin 88 faizini keyfiyyətsiz sudan istifadə təşkil edir

* İnsan ömrü boyu orta hesabla 35 ton su içir. Ondan 105 litri, yəni təxminən 420 stəkanı duzlu və təmiz deyil

* Bir stəkan qazlı sudan sonra 30 stəkan adi su içmək lazımdır ki, orqanizmdəki turşu-qələvi balansı bərpa olunsun

* Hər 4 şəhər sakinindən biri təmiz suya çıxış imkanına malik deyil. Yer kürəsi əhalisinin təqribən yarısından çoxu təmiz su baxımından

rəngli yeni sabun markası çıxarır. Bu sabun həmin andan amerikalıların sevimlisinə çevrilir, çünki o suda batmır. Buna səbəb isə istehsal zamanı yaranan texniki qüsurlar. Belə ki, sabun bişərkən kütlənin içinə kənar maddə düşmüşdü.

* Hər kəs tərəfindən tanınan məşhur Mercedes Benz avtomobil markasının ilk adı bu markanın yaradıcısının — Daymler Bensin adı ilə adlandırılır. Sonradan bu avtomobil markasının adının Daymler Bens yox, Mercedes Bens(Benz) olması Daymler Bensin qızı — Mercedesin adı ilə əlaqədar idi.

* Bal xarab olmayan yeganə qidadır.

* Cazibə qüvvəsinin olmadığı şəraitdə şam alovu kürə şəklində olur.

* Amerikada hər saat 40 nefer xərçəng xəstəliyindən vəfat edir.

* Prezident John F. Kennedi, iyirmi dəqiqədə 4 qəzet oxuya bildirdi.

* Bir kiloqram limonda bir kiloqram çiyələkdən daha çox şəkər var.

* Uşaqlar baharda daha çox böyüyür.

* Panama kanalı yaxınlığında «işıq ağacı» adlı qərribə bir ağac bitir. Bu ağacın şama oxşayan yağlı meyvələri olur. Həmin meyvələrin içinə piltə salan yerli əhali onlardan şam kimi istifadə edir. Bu meyvələr tüstü eləmədən 3-5 saata qədər yanır.

* Onluq kəsr sistemini tapan və bu mövzuda əsər yazan ilk alim Qiyasəddin Cəmsiddir. Riyazi hesablamalarda ilk dəfə vergüldən istifadə edən də məhz o olmuşdur.

* Məməlilərin çoxu -45 C-yə qədər şaxtaya dözürlər. Qütbə yaşayan ağ ayılar -80 C-yə qədər davam gətirirlər. Qazlar isə -100 C-yə qədər şaxtaya dözürlər. Qərribədir ki, evpişikləri bu sahədə rekord göstəriciyə malikdirlər. Onlar -110 C şaxyaya davam gətirirlər.

* General Çeyte Bari Britaniya ordusunda 52 il xidmət etmişdir və ancaq öləndə məlum olmuşdur ki, o, qadın imiş.

* Maye heliumu kəşf etmiş, buna görə Nobel almış fizik Landau Bakıda anadan olmuşdur.

* 1985-ci ildə amerikalılar 1912-ci ildə batmış «Titanik» gəmisini tapmış və onun səyflərində milyard dollarlıq xəzinənin, o cümlədən 26 min gümüş podnos və boşqabın olduğunu müəyyən etmişlər.

* Heç bir şeydən qorxmamaq xəstəlikdir və bu xəstəliyə "Urbach-Wiethe" sindromu deyilir.

* Facebook'un qurucusu Mark Zuckerberg daltonikdir. Yaşıl ilə qırmızı rəngi ayırd edə bilmir. Ən yaxşı ayırd etdiyi rəng mavi olduğu üçün Facebook rəngini mavi qoymuşdur.

* Moskvaya girməyi bacarmış yeganə Avropa ordusu fransızlarındır.

* Cəbəllütəriq boğazı, şirin və duzlu suyun bir-birindən ayrıldığı yer var

* Sinqapurda saqqız satmaq və yaxud çeynəmək qadağandır.

* Şotlandiyada qapınızı döyüb sizdən tualetinizi istifadə etmək istəyən birini içəri almaq hüquqi məcburiyyətdir.

* Flamingolar çəhrayı rənglərini, yedikləri kiçik dəniz canlılarından alırlar.

* Futbol – İngiltərə, Voleybol – ABŞ 1895,

* Çinlilər çayı 4 min il bundan qabaq tanımış, çay kolunu Hindistandan gətirib öz vətənlərində əkilər

* Alyaskanın bayragını 13 yaşlı uşaq hazırlayıb.

* Antraktidanın beynəlxalq kodu 672-dir.

* Ceyms Kuk Antraktidadan başqa bütün materiklərə ilk ayaq basmış insandır.

* İngiltərə kitabxanalarında ən çox oğurlanan kitab Ginnesin rekordlar kitabıdır.

* Monakonun Milli orkestrinin üzvlərinin sayı ordusundakı esgerlərin sayından çoxdur.

* Eskimosların dilində qar sözün evez edəcək 20 söz var.

* Saxara sehrasında bir dəfə 1979-cu ildə qar yağıb.

* İtaliyada Barbe gəlinciyi daha çoxdur neinki Kanada da kanadali.

* Fransada insan siması olmayan gəlinciklərin satışı qadağandır.

* Son 5 ildə 4 dəfə BMT tərəfindən Kanada dünyanın ən ideal ölkəsi seçilib.

* Qədim Romada cərrahiyyə zamanı xəstə olse idi cerreahin ellerin kesirdilər.

* Titanik filimində ən çox seslənən söz Roza-dir.

* Dünyadakı canlıların 70%-i bakteriyadır.

* 20 uşaqdan yalnız biri həkim dediyi tarixdə doğulur.

* Beynin 80%-i sudan ibarətdir.

* Burun insanın bütün ömrü boyu inkışaf edir.

* Bədən temperaturunun 80%-i insanın başından chixir.

* Bir insanın bədənində dünyada yaşayan insanların sayından çox canlı orqanizm var.

* Bir litr dəniz suyundan 30 qram duz alınır.

- * Hal-hazırda ən parlaq ulduz Sirius ulduzu sayılır.
- * Qədim Çində valideyn üçün ən yaxşı ad günü hədiyyəsi tabut hesab olunurdu.
- * Dünyanın ən qəzasız yolları Malta'dadır. 2009-cu ildə sadəcə 2 avtomobil qəzası baş vermişdir
- * Eskalatorlarda rezin sürəhinin pilləkanlara nəzərən daha sürətli hərəkət etməsinin səbəbi sərnəşinlərin eskalatorlarda yatmaması üçündür.
- * "Budilnik" yaranmamışdan öncə İngildətdə "oyadanlar" deyilən bir peşə var idi. Bu insanlar müəyyən pul müqabilində sifarişçinin səhər pəncərəsini uzun taxta ilə döyər və ya xüsusi borular vasitəsi ilə noxud atıb oyadardılar.
- * İngiltərə kitabxanalarında ən çox Ginnesin rekordları kitabını oğurlayırlar.
- * Monakonun milli orkestri ordusundan böyükdür.
- * 18 fevral 1979-cu ildə Saxara səhrasına qar yağıb.
- * İtaliyada Barbi oyuncaqlarının sayı Kanadada kanadalıların sayından çoxdur.
- * Corc Vaşinqton öz bağında marixuana əkir.
- * Bir insan bədənindəki hüceyrələrin sayı bütün dünyadakı insanların sayından çoxdur.
- * Vatikan 1983-cü ildən bu yana uşaq doğumu qeydə alınmayan yeganə dövlətdir.
- * Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 6 rəsmi dili var. Bunlar: ingilis, fransız, ərəb, çin, rus və ispan dilləridir.
- * Nil çayı 2 dəfə buz bağlayıb. 9 və 11-ci əsrlərdə.
- * AB yeganə beynəlxalq təşkilatdır ki, özündə həm beynəlxalq təşkilat, həm də dövlət əlamətləri daşıyır, əslində isə formal olaraq heç biri deyil.
- * Ayın bütöv şəklində görünmədiyi yeganə tarix 1865-ci ilin fevralıdır
- * Qitə adlarının hamısı eyni hərflə başlayıb eyni hərflə də bitir
- * Okeanın ən dərin yerində dəmir bir topun suyun dibinə çökməsi bir saatdan çox vaxt aparar
- * Bilyard topu sıxılmış kağızdan düzəldilir
- * Bugünə qədər qeydə alınmış ən böyük ayzberq 200 mil uzunluqda və 60 mil enliyində olaraq, Belçikadan daha böyük sahəyə malik olub
- * Qeydə alınmış ən böyük dalğa Yaponiyanın İshagaki adasında 1971-ci ildə 85 metr hündürlüyündə olub
- * Havay əlifbasında yalnız 12 hərf var
- * Cənubi Koreyanın paytaxtı Seul Koreya dilində elə paytaxt deməkdir
- * Ernest Vincent Wrightın yazdığı "Gadsby" adlı içərisində 50 000 -dən çox söz olan romanında heç bir sözdə E hərfi yoxdur
- * Qədim misirlilər daşdan düzəldilmiş yastıqlarda yatırdılar
- * Hindistanda küçədən tualet kimi istifadə edənlərə reaksiya verməyin, qanunidir
- * Baham adalarında güllü paltar geymək ər axtarıram mənasına gəlir
- * Çində "çin-çin" deməyin kişi cinsiyyət orqanı mənasını verir
- * Pablo Pikasso kasıblıqdan əziyyət çəkdiyi gənclik illərində çəkdiyi şəkilləri yandıraraq isinirdi
- * Heç bir kağız parçasını yeddi dəfədən artıq ikiyə qatlamaq mümkün deyil
- * Tarix dərslərində keçilən 100 illik müharibə əslində 116 il davam etmişdir.
- * 1998 - ci ilə qədər Everest zirvəsinə çıxmağa çalışan 918 adamdan 146-sı ölmüşdür
- * İnsan bədənindəki damarların uzunluğu 100 min km-dir.
- *
- *

Bitkilər

- * Ən yaşlı ağac ABŞ-ın Nevada ştatında Yaşı 4900 il olan Qılçıqlı şam ağacıdır.
- * Ən hündür ağac ABŞ-ın Kaliforniya ştatında bitən, boyu 110,3 metr olan həmişəyaşıl Sekvoya ağacıdır.
- * Ən tez böyüyən ağac Ekvolipt ağacıdır ki, bir ildə 10,6 metr böyüyür.
- * Suda oksigen əmələ gətirən yeganə orqanizmlər yosunlardır. Bu orqanizmlərdən istifadə etməklə, bioloji gölməçələrdə tullantı suların tam təmizlənməsini həyata keçirirlər.
- * Arı daha çox Cökə ağacından bal toplaya bilir.
- * Tozağacı ağacının gövdəsindən içməli şirə alınır.
- * Alimlər hesablamışlar ki, ağcaqayın, yabanı armud və digər bir sıra ağacların yaşıl yarpağının hər kiloqramı 15 nəfər adamı öldürə biləcək benzolu tutub saxlayır.
- * Qoz, əncil və aylant ağacları Toksin maddəsinin çox ifraz etdiyinə görə kölgəsində oturmağı məsləhət görmürlər.
- * Şərabı adətən Palıd ağacının oduncağından hazırlanmış çəlləklərdə saxlayırlar.

Heyvanlar

- * Bədənə görə ən böyük başlı heyvan qarışqadır.
- * Bir qarışqa yuvasına gündə təxminən 2500 böcək daşıyır
- * İlanlar eşitmirlər
- * Kenqurilər arxaya yeriyə bilmirlər

- * Bayquş mavi rəngi örə bilən yeganə quşdur
- * Qarışqalar yatmırlar.
- * Dünyadakı heyvanların 80% -i altı ayaqlıdır
- * Sadəcə dişli ağcaqanadlar dişləyirlər.
- * Timsahlar daş udurlar ki, daha dərinə gedə və yata bilsinlər.
- * Öküzlər rəngi görmürlər (rəngləri ayır edə bilmirlər) buna görə də matadorun əlindəki bezə hücum edirlər, nə rəngdə olursa olsun
- * Bir kiloqram limonda bir kiloqram çiyələkdəkindən daha çox şəkər var
- * Qarışqa öz ağırlığının 50 qatını qaldırabilir və 30 qatını çəkə bilər.
- * Yarımlıq bal düzəltmək üçün arılar 2 milyondan çox çiçəkdən bitki tozcuğu toplamalıdır
- * Dünyadakı bütün ağaclar yox olsaydı 1.5 saat sonra oksigensizlikdən ölərdik.
- * İnsanın barmaq izlərini, koalənin barmaq izlərindən ayırmaq olmur
- * Ağ ayı 1 qitədə yaşayır insan kimi 2 ayağı üstə qalxa bilər və solaxay olurlar.
- * Şimpanze yeganə heyvandır ki, özünü guzgudə tanıya bilər.
- * Aranqutan Afrikalıların dilində meshedən gəlmiş adam deməkdir.
- * Tokioda heyvanxanalar 2 ay bağlanır ki, heyvanlar insanlardan dincəlsin.
- * Ari sancmagından dünyada hər il daha çox adam ölür, neinki ilan chalmagından.
- * Akulaların xərçəng xəstəliyinə qarşı immuniteti var.
- * Ən çox susuz qala bilən heyvan sichovullardır. Ömrü boyu su içməyən heyvanlar isə kenquri-siçovulu və koalədir.
- * 1 kqbal hazırlamaq üçün bir ari 2 milyon güle qonmalıdır.
- * Son 4000 ildə heç bir heyvan novu ehiləşdirilməyib.
- * Fil yeganə heyvandır ki, 4 dişli var.
- * Heç bir dişli osminoq balasını görə bilmir. İnkubasiya müddəti ərzində yumurtalarını tərk etməyən ana osminoq achiqdan qollarını yeyir və ölür.
- * Dünyadakı canlı orqanizmlərin təxminən 70% -i bakteriyalardır.
- * Balinaların ürəyi hər 9 dəqiqədən bir bir dəfə vurur.
- * Avstraliya savannalarında yaşayan koalə ayı sutkada 22 saat yatır.
- * Kəpənəklər ayaqları vasitəsi ilə dad hiss edirlər.
- * Qütb həyatına ən yaxşı uyğunlaşma təmin edən heyvan Cənub qütbündə yaşayan imperator pinqvinidir. Bu heyvanlar — 60°C-də yumurtlayırlar.
- * Ən iri quru heyvanı - Afrika filidir ki, onun hündürlüyü 3,8 metrə, uzunluğu 10 metrə, çəkisi isə 10,8 tona çatır.
- * Siçanlar qusa bilmir.
- * Zürafələr üzə bilmir.
- * İlanlar eşidə bilmir.
- * Qarışqalar yata bilmir.
- * Kırpılar suda batmır.
- * Qütb ayıları solaxaydır.
- * Ağcaqanadların 5 dənə gözü vardır.
- * Zürafənin səs telləri yoxdur.
- * Dəvələrin 3 dənə qaşığı vardır.
- * Bir ağcaqanadın sürəti saatda 8 km. dir.
- * Zürafənin dili 35 sm. qədərdir.
- * Xərçənglərin qanı mavi rəngdədir.
- * Kəpənəklər ayaqlarıyla dad alır.
- * Fil tullana bilməyən tək məməlidir.
- * Kenqurular geri-geri yeriyə bilmirlər.
- * Pişiklər şəkər dadını ayırd edə bilmirlər.
- * Atlar 1 ay qədər ayaqda qala bilərlər.
- * Siçan, bir dövədən belə daha uzun müddət susuz qala bilər.
- * Timsahlar dilini çölə çıxara bilməzlər.
- * Zebrələr ağ üzərinə qara xətlidir.
- * Bayquş mavi rəngi görə bilən tək quşdur.
- * Yetkin bir ayı at qədər sürətli qaça bilər.
- * Yalnız donuzlar günəşdən yana bilər.
- * Dəniz kobrası dünyanın ən zəhərli ilanıdır.
- * Bir qarışqanın qoxu hiss etmə qabiliyyəti ən az bir itinki qədər inkişaf etmişdir.
- * Heyvanların ən böyüyü mavi balınadır. (uzunluğu 33 m., ağırlığı 190 t.)
- * Quşlara şimşək çarpmaz. Çünki elektrik onların tükündən keçə bilməz.
- * Yalnız dişli ağcaqanadlar dişləyər.
- * Bir dövəquşunun gözü beynindən böyükdür.
- * Dövə dəniz suyu içə biləcəyi kimi bir dəfədə 250 litr su da içə bilər.
- * Bir insanın su və yemək olmadan yaşaya bildiyi ən uzun müddət 18 gündür.
- * Qarışqa öz ağırlığının 50 dəfəsini daşıya bilər.
- * Koalələr o qədər tənəldir ki, demək olar bütün həyatlarını eyni ağacın üzərində keçirirlər.

* Qarışqa iki həftə su altında yaşaya bilir.

Adətlər

- * Hərbi salanı sol əllə vermək bütün dünyada qadağandı.
- * İndiyənə qədər 1 aprel zarafatlarından 1000-ə qədər adam dünyasını dəyişib.

Kainat

- * Hər il Yer üzünə ildırımla 10 milyon ton azot gətirilir.
- * Hər il Yer üzündə 50 mindən artıq zəlzələ baş verir.

Ölkələr

- * İndoneziyada bazarlıq edərkən satıcı pulu yerə atsa son qiymət mənasına gəlir, yəni artıq razılışıb.
- * Liberiya adı "azad olanların ölkəsi" mənasını verir.
- * Keniyanın paytaxtı Nairobi adı Masasıların Enkare Nairobi dedikləri bir su hövzəsindən götürür və soyuq su mənasını verir.
- * Kasablanka adı ispanca "Ağ Ev" mənasını verir.
- * Küveyt ərəbcə "qorunmuş kənd (qala)" mənasını verir.
- * Kosta-Rika ispan dilində zəngin sahil mənasını verir.
- * Madaqasqarda 150 min endemik biyki və heyvan var.
- * Moldoviyanın adı Ruminiyadakı Moldova çayından gəlir.
- * Haiti sözü yerli dildə "dağda yaşayanlar" mənasını verir.
- * Polşa yerli dildə "düzənliklər ölkəsi" mənasını verir.
- * Dünyanın 200-dən artıq siyasi, iqtisadi, ictimai təşkilatları (YUNESKO, İnterpol, OESR və s.) Fransanın paytaxtı Parisdə yerləşir.
- * Livan Yaxın Şərqdə ərazisində səhra olmayan yeganə dövlətdir.
- * Andorra dünyada yeganə ölkədir ki, orada poçt yollama pulsuzdur.
- * İndoneziyada 17508 ada vardır.
- * Dünyada mövcud olan dinozavr skeletlərinin əksəriyyəti Monqolustanda tapılmışdır. Beləliklə, demək olar ki, dinozavrların vətəni Monqolustandır.
- *

Muzeylər

Viktoriya və Albert Muzeyi (London)
Tekstil Muzeyi (Vaşinqton)
Luvr (Paris)
Topkapı (İstanbul)
Ermitaj (Sankt-Peterburq)

İnsan

- * Qadınlar gözlərini kişilərdən, təxminən 2 dəfə çox qırpır.
- * Açıq gözlərlə asqırmaq mümkün deyil.
- * Əl barmaqların dırnaqları ayaqdakı dırnaqlardan təxminən 4 dəfə tez uzanır.
- * İnsan orqanizmində ən güclü əzələ dil, ən dözümlü əzələ isə ürəkdir. Ürək bir yığılmada 200 ml qan vurur.
- * Ağciyərlərin səthi 100 kvadrat metrdir.
- * Futbolçu hər dəfə topa kəllə vurduqda beynində 1000 hüceyrə ölür
- * Göz əzələsi ən tez reaksiya verən əzələdir. Ən güclü əzələ isə dil əzələsidir.
- * Ürəyimiz dəqiqədə 70-72 dəfə döyünür, beləliklə də 70 yaşlı insanın ürəyi 250 milyon dəfə döyünmüş olur.

- * Bədənimizdə o qədər çox karbon var ki, bunları bir yerə toplayıb istifadə etmək mümkün olsa, 9000 ədəd karandaş əldə edə bilərik. 2200 kibritə çatacaq qədər fosforumuz, bir qaşığı dolusu maqneziumumuz, 5 sm boyunda bir mismar edəcək qədər dəmirimiz vardır.
- * Bədənimizdəki ən kiçik sümük qulağımızda yerləşir. 1.98 - 4.3 mq ağırlığında olan bu sümük 2.5 - 3.3 mm uzunluğundadır.
- * Bədənimizdəki damarların uzunluğu 96 min kilometrə çatır.
- * İnsanlar 60 yaşına gəldikdə kişilərin 60% -i, qadınların isə 40% -i xoruldama vəziyyəti ilə qarşı-qarşıya qalır.
- * Asqırıq havada saatda 161 km sürətinə çatdığı müəyyən olunmuşdur. Bu səbəbdən asqıranda burunu və ağzı mütləq dəsmalla tutmaq lazımdır. Asqırığı saxlamağa çalışdıqda, beyin hüceyrələri zərər görə bilər.

Səxsiyyətlər

- * Atlantik okeanından Sakit okeana keçən ilk avropalı dənizçi Magellan olmuşdur.
- * Napoleon aylurofobiyadan (pişiklərdən qorxma) əziyyət çəkirdi.
- * Magellandan sonra ikinci olaraq dünya səyahətini Frensis Dreyk başa çatdırdı.
- * Pele demişdi: “Əgər məndə Maradonanın texnikası və Maşallah Əhmədovun sürəti olsaydı yenidən futbola qayıdardım.”
- * Daniel Defonun «Robinson Kruzo» əsərinin bütöv adı «Yorkdan olan balıqçı Robinson Kruzonun özünün həyatı maraqlı və təəccüblü sərgüzəştləri barədə yazdıqları»dır.
- * Oskar mükafatının ən gənc ulduzu 1934-cü ildə 6 yaşlı Şirli Tempil olmuşdur.
- * Con Lennon polis maşınlarının sirenasından ilhamlanıb «Men Morc» mahnısını yazmışdı.
- * Homerin «İlliada» əsəri 15000 sətirdən ibarətdir.
- * Albert Eynşteyn doqquz yaşına qədər düzgün danışa bilməmişdi.
- * Sara Bernar 13 yaşlı Julietta rolunu 70 yaşında canlandırıb.
- * Corc Vashiqton öz bağında marixuanna yetişdirmiş.
- * Beethoven bir dəfə xuliqanlıq üstündə həbs edilib.
- * Ən ağır beyin çəkisi Corc Bayronda (2230q) olmuşdur. İvan Turgiyenevdə 2012q, Lenində isə cəmi 1340q olub.

İxtiralar

- * Dinamiti isveçli kimyaçı Alfred Nobel (1833-1896) ixtira etmişdir.
- *

*

Kəşflər

*

Tarixi hadisələr

- * 476-cı ildə Roma imperiyası (e.ə.27-e.476) süquta uğradı
- * 1941-ci ildə Lend-liz haqqında qanun qəbul olundu.
- * 1949-cu ildə NATO yaradıldı.
- * 1975-ci ildə Helsinkidə (Finlandiya) Avropada təhlükəsizliyə və əməkdaşlığa dair Helsinki müşavirəsi keçirildi.
- * 1989-cu ildə Sovet qoşunları Əfqanıstanı tərk etdi
- * 12 oktyabr 1990-cu ildə Yer kürəsinin əhalisinin sayı 6 milyard nəfərə çatdı
- * 1994-1996 1-ci Çeçen müharibəsi
- * 1999 sentyabr 2-ci Çeçen müharibəsi
- * 1 noyabr 2011-ci ildə Yer kürəsinin əhalisinin sayı 6 milyard nəfərə çatdı